

ŠTÁTNY VZDELÁVACÍ PROGRAM

UČEBNÉ OSNOVY A VZDELÁVACÍ ŠTANDARD PRE GYMNÁZIÁ A STREDNÉ ODBORNÉ ŠKOLY

Oblasť: **Jazyk a komunikácia**

Vyučovací predmet: **Slovenský jazyk a literatúra pre 3. a 4. ročník
gymnázií a SOŠ**
Časť: literárna výchova

Bratislava 2009

Úvod

Učebné osnovy sú sekundárnym pedagogickým dokumentom vypracovaným na základe **obsahového vzdelávacieho štandardu**. Zahŕňajú v sebe najpodstatnejšie informácie uvedené v obsahovom vzdelávacom štandarde. Pravda, nie všetky, pretože len vo vzdelávacom štandarde učiteľ presne zistí napríklad *postupnosť* v zaradovaní obsahových prvkov do učebnej látky od začiatku elementárneho vzdelávania až po jeho vyvrcholenie a zakončenie maturitnou skúškou.

Učebné osnovy tvoria ucelený text, v ktorom sú štandardizované obsahové prvky - vo vzdelávacom štandarde tabelované v logických súvislostiach - usporiadané inak, a to v predpokladanej (hoci pre učiteľa nie záväznej!) didaktickej postupnosti, a sformulované do tzv. činnostnej podoby: navrhujú učiteľovi didaktické postupy, akým má tieto poznatky uplatňovať na vyučovacej hodine.

Východiskovú didaktickú koncepciu, o ktorú sa toto odporúčanie opiera, treba hľadať v princípoch *didaktického konštruktivismu*, ktorý jednoznačne stavia na podnecovaní žiaka objavovať svet a získavať vedomosti, zručnosti a postoje *osobným bádáním a tvorivosťou*.

Inovačným prvkom v týchto učebných osnovách je konkretizácia vzdelávacích (resp. výchovných) cieľov v každej navrhutej téme, ako aj to, že tieto ciele nie sú sformulované len všeobecne, v takejto podobe sa nachádzajú na začiatku dokumentu, ale vnútri osnov, v tabuľkách s jednotlivými témami, sú prispôbené charakteru a funkciám predmetu literárna výchova a možnostiam, ktoré ponúka konkrétne učivo.

Učebné osnovy sú nezáväzný pedagogický dokument, ktorý sa usiluje o učiteľovo stotožnenie sa s didaktickými princípmi v ňom obsiahnutými a ktorý má učiteľovi napomôcť pri tvorbe štátneho, resp. jeho osobného vzdelávacieho programu. Jeho pre učiteľa povinnou súčasťou sú štandardizované prvky (v texte sú vyznačené tučným písmom) zhodné s obsahovým vzdelávacím štandardom.

Do učebných osnov sú včlenené aj **vzdelávacie výkonové štandardy**, ktoré nasledujú vždy za obsahovou časťou tematického celku obsiahnutou v predchádzajúcej tabuľke, na ktorú sa vzťahujú. Výkonový štandard je zásadne *dvojstupňový, dvojúrovňový*. V ľavom stĺpci tabuľky sa uvádza definícia *minimálneho ešte prijateľného výkonu* (môžeme ho označiť aj ako *dostaťtočný výkon*). V pravom stĺpci sa vymedzuje *optimálny výkon* žiaka (vynikajúci). Opis výkonov sa opiera – ako sa uvádza vyššie - o obsahové prvky a zručnosti zaradené do obsahového vzdelávacieho štandardu.

Teoreticky stupňovanie úrovní výkonov vychádza zo všeobecne akceptovaných taxonómií (Bloom/Anderson, Niemierko) a výkon žiaka sa opisuje v pojmoch zručností, ktoré sú zahrnuté v cieľoch predmetu literárna výchova, zaradené do obsahového štandardu a explicitne uvedené v predchádzajúcej tabuľke učebných osnov.

Stručný náčrt didaktického usporiadania obsahu literárnej výchovy

Zmena obsahovej koncepcie literárnej výchovy tvorí súčasť celkovej reformy vzdelávania, ktorá – opretá o zákon č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní – mení podiel zodpovednosti za obsah a realizáciu vzdelávania medzi štátom a školou, resp. učiteľom. Táto legislatívna inovácia umožňuje učiteľom (ale zároveň ich aj núti) dopracovať načrtnutý a len vo všeobecnosti spracovaný obsah predmetu (vrátane časovej dotácie) do definitívnej podoby. Do tejto novej situácie v školskom vzdelávaní prichádza aj *radikálna premena osnovania obsahu literárnej výchovy*.

Nastupujúci model opustil tzv. *historické usporiadanie* obsahu literárnej výchovy, ktoré určovalo jej podstatu od r. 1922 a ktoré sa – podobne ako vo väčšine ostatných predmetov – chápalo ako didakticky upravená vedná disciplína. V našom prípade išlo o literárnu históriu.

Konstruktivisticky orientované učebné osnovy neprinášajú nejakú drobnú, kozmetickú úpravu predmetu, ale zásadne *menia jeho podstatu*. Učivo nie je zamerané na sprostredkovanie informácií o spisovateľoch a ich dielach, ale je koncipované ako *vzostupný program rozvíjania žiakových čitateľských a interpretačných zručností*, čo je spojené s osvojovaním si základných teoretických poznatkov o literárnom umení, resp. skvalitňovaním kognitívnych funkcií a esteticko-emocionálnych potenciálov žiaka. Poznatky žiak nemá preberať hotové, ale do podoby svojich vedomostí ich konštruje sám na základe podnetov, ktoré mu pripravuje učiteľ. Pretože sa tento proces tvorby, upevňovania a systematizácie získaných vedomostí uskutočňuje v pracovných skupinách, vedie aj k rozvoju sociálnych väzieb žiaka a k rozvoju schopností kooperácie, a pretože kooperácia sa uskutočňuje v bohatých komunikačných väzbách, prispieva tento spôsob vyučovania aj k vývinu žiakových schopností sebakomunikácie ústnou a písomnou formou.

Ide teda nielen o zásadnú zmenu v obsahu literárnej výchovy, ale aj o to, aby učiteľ pochopil, že nové obsahové usporiadanie predmetu si nevyhnutne vyžaduje aj zmenu v realizácii učebného procesu a v spôsobe hodnotenia a klasifikácie žiaka, ktoré sú čiastočne štandardizované výkonovým štandardom.

Pretože predmet slovenský jazyk a literatúra je stále všeobecným maturitným predmetom, treba upozorniť aj na to, že tzv. nová maturita (vrátane didaktických testov) bola od samého začiatku vedená v duchu vyššie spomenutej didaktickej úpravy literárnej výchovy, takže koncepcia maturity vlastne predbehla aktuálnu reformu vzdelávania. Po naznačených zmenách v obsahu a realizácii predmetu sa však vzájomná prepojenosť obsahu a realizačných foriem literárnej výchovy a maturitnej skúšky ešte upevní.

Inštrukcia

Štandardizované literárnovedné termíny sú v texte učebných osnov vytlačené tučným písmom (napr. **rytmus**). Ostatné odborné pomenovania, ktorých zavedenie do obsahu vzdelávania osnovy iba *navrhujú*, ale ktoré nie sú zahrnuté do obsahového vzdelávacieho štandardu, sú vytlačené obyčajnou kurzívou (napr. *makrokompozícia*).

Tučným písmom sú v osnovách označení aj štandardizovaní autori prozaických a dramatických diel, resp. ich záväzne určené diela – napr. **Sofokles: Antigona** (štandardizovaní autori lyrickej poézie nemajú určené zbierky básní ani jednotlivé diela, to si volí sám učiteľ).

Autori označení v osnovách ako *odporúčani* sú iba pomôckou pre učiteľa; ten si vyberie len toho autora, resp. to dielo, ktoré potrebuje na realizáciu učebného procesu.

V texte výkonového štandardu sa medzi kritériami pre minimálnu úroveň výkonu žiaka často uvádza slovné spojenie „známe dielo (báseň, dráma, román atď.)“. Rozumie sa tým také literárne dielo, ktoré sa v danej škole preberalo počas vyučovania. Je zrejmé, že výraz sa vzťahuje jednak na všetky diela povinne predpísané obsahovým štandardom, ale aj na akékoľvek iné dielo, ktoré učiteľ sám zaradil do obsahu vyučovania, takže žiak môže disponovať poznatkami o tomto diele a prezentovať ich aspoň na úrovni reprodukcie.

Po oboch stranách rámika s obsahovým vymedzením príslušnej témy sa nachádzajú konkrétne aplikácie kľúčových kompetencií, resp. predmetových zručností. Sú vytlačené tučne, pretože tvoria súčasť obsahového vzdelávacieho štandardu.

Poznámka k tvorbe školského vzdelávacieho programu

Obsahové usporiadanie (časti) predmetu *literárna výchova*, ktoré je založené na rozvoji zručností, a nie na literárnohistorickej chronológii alebo na mechanickom vyučovaní literárnej teórie, poskytuje školám a učiteľom pomerne veľký priestor na vlastné usporiadanie učiva. Vzhľadom na to, že v štátnom vzdelávacom programe je učivo usporiadané *podľa vzostupnosti čitateľských, analytických a interpretačných nárokov* na žiaka, je dôležité, aby učitelia nemenili poradie tematických celkov v rámci tematických modulov (pozri Tabuľku č. 2). Iná vec je organizácia tematických celkov v rámci školského roka. Učitelia vôbec nemusia začať modulom *Epická poézia*, ktorý je v osnovách uvedený ako prvý, ale ktorýmkoľvek iným, ktorý sa im zdá na začiatku štvorročného kurzu vhodnejší (próza, lyrická poézia, dráma atď.). Jediné, čo nemožno odporúčať, je začať vyučovanie záverečným obsahovým modulom (Dejiny umenia a umeleckej literatúry), pretože obsah a rozsah tohto syntetizujúceho prehľadu vývojových trendov umenia a umeleckej literatúry má jednoznačne charakter zhrnujúceho prehľadu. Z začať ním by znamenalo od začiatku pribrzdiť to, čo nová koncepcia chce priniesť do učenia procesu ako jednoznačnú inováciu: orientáciu na čitateľský zážitok žiaka, na vytvorenie tvorivej atmosféry na hodinách literatúry atď.

K 28. tematickému celku, historickému prehľadu vývinu svetovej literatúry, však možno pripojiť ešte jedno upozornenie. Nie je nevyhnutné (hoci možné) čakať s tematickými celkami z tohto obsahového modulu až do posledného ročníka, hoci jeho finalizačné poslanie je zrejmé. Nič však nebráni tomu, aby niektoré z prvých častí tohoto tematického celku našli svoje miesto aj v učebných plánoch pre nižšie ročníky. Súvisí to najmä so ziskom tzv. volných hodín z voliteľnej časovej dotácie pre jednotlivé ročníky. Pri tejto štrukturácii možno uvážiť aj zosúladenie tematických častí zo staršej svetovej literatúry s vyučovaním dejepisu a iných vyučovacích predmetov (Umenie a spoločnosť).

Tabuľka č. 1

Zoznam tematických celkov podľa ich usporiadania v učebných osnovách pre 1. – 4. ročník gymnázia

(Usporiadanie odporúčané, ale nezáväzné pre školský vzdelávací program)

1. Epická poézia – veršový systém.
2. Krátka epická próza – poviedka.
3. Lyrická poézia – metrum.
4. Krátka epická próza – novela.
5. Epická poézia – jamb.
6. Veľká epická próza – román.
7. Lyrická poézia – štylizácia.
8. Dramatická literatúra – všeobecné otázky.
9. Lyrická a epická poézia – časomiera.
10. Krátka epická próza – vnútorný monológ.
11. Lyrická poézia – druhy lyriky.
12. Dramatická literatúra - komická dráma.

13. Veľká epická próza – druhy románu.
14. Krátka epická próza – nespoľahlivý rozprávač.
15. Lyrická poézia – voľný verš.
16. Veľká epická próza – reťazový kompozičný postup.
17. Dramatická literatúra - tragická dráma.
18. Lyrická poézia – čistá lyrika.
19. Netradičná epická próza – prúd autorovho vedomia.
20. Lyrická poézia – automatický text.
21. Dramatická literatúra - absurdná dráma.
22. Veľká epická próza – retrospektívny kompozičný postup.
23. Súčasná lyrická poézia.
24. Súčasná epická próza – postmoderna
25. Súčasná epická próza – fantastická literatúra
26. Súčasná epická próza – detektívny román
27. Všeobecné otázky literatúry
28. Dejiny umenia a umeleckej literatúry.

Tabuľka č. 2

Zoznam tematických modulov zoskupených podľa obsahových súvislostí tematických celkov (1. – 4. ročník)

1. tematický modul: *Epická poézia*
 - 1.1 Epická poézia – veršový systém
 - 1.2 Epická poézia – jamb
 - 1.3 Epická poézia - časomiera
2. tematický modul: *Krátka epická próza*
 - 2.1 Krátka epická próza – poviedka
 - 2.2 Krátka epická próza – novela
 - 2.3 Krátka epická próza – vnútorný monológ
 - 2.4 Krátka epická próza – nespoľahlivý rozprávač
3. tematický modul: *Lyrická poézia*
 - 3.1 Lyrická poézia – metrika
 - 3.2 Lyrická poézia – štylizácia
 - 3.3 Lyrická poézia – druhy lyriky
 - 3.4 Lyrická poézia – voľný verš
 - 3.5 Lyrická poézia – čistá lyrika
 - 3.6 Lyrická poézia – automatický text
 - 3.7 Súčasná lyrická poézia
4. tematický modul: *Veľká epická próza*
 - 4.1 Veľká epická próza – román
 - 4.2 Veľká epická próza – druhy románu
 - 4.3 Veľká epická próza – reťazový kompozičný postup
 - 4.4 Netradičná epická próza – prúd autorovho vedomia
 - 4.5 Veľká epická próza – retrospektívny kompozičný postup
 - 4.6 Súčasná epická próza – postmoderna
 - 4.7 Súčasná epická próza – fantastická literatúra
 - 4.8 Súčasná epická próza – detektívny román
5. tematický modul: : *Dramatická literatúra*
 - 5.1 Dramatická literatúra - všeobecné otázky
 - 5.2 Dramatická literatúra - komická dráma
 - 5.3 Dramatická literatúra - tragická dráma
 - 5.4 Dramatická literatúra - absurdná dráma
6. tematický modul: *Všeobecné otázky literatúry*
7. tematický modul: *Dejiny umenia a literatúry*
 - 7.1 Grécka antická literatúra
 - 7.2 Rímska antická literatúra
 - 7.3 Stredoveká kresťanská a rytierska literatúra
 - 7.4 Renesancia
 - 7.5 Barok
 - 7.6 Klasicizmus

- 7.7 Romantizmus
- 7.8 Realizmus
- 7.9 Moderna a avantgarda
- 7.10 Povoynové obnovenie naratívnej a intencionálnej literatúry
- 7.11 Absurdná dráma proti totalitnému režimu

Tabuľka č. 3

Edukačné ciele predmetu slovenský jazyk a literatúra, časť: literárna výchova

Poznávacia (kognitívna) kompetencia	Komunikačná kompetencia	Interpersonálna (sociálna) kompetencia	Intrapersonálna (osobnostná) kompetencia
Spôsobilosť používať kognitívne operácie.	Spôsobilosť tvoriť, prijívať a spracovávať informácie.	Spôsobilosť akceptovať skupinovú hodnotu.	Vytvárať a reflektovať vlastnú identitu.
Spôsobilosť učiť sa sám aj v skupine.	Zručnosť vyhľadávať a odosielať informácie.	Schopnosť tolerovať odlišnosti jednotlivcov i skupín.	Vytvárať vlastný hodnotový systém.
Spôsobilosť kritického myslenia.	Spôsobilosť formulovať svoj názor a argumentovať.	Spôsobilosť kooperácie.	Schopnosť sebaregulácie a ochrany vlastného života.
Spôsobilosť formulovať a riešiť problémy.	Schopnosť verbálne a neverbálne vyjadriť vôľu a city.	Schopnosť empatie.	
Schopnosť tvorivého myslenia a spôsobilosť uplatniť jeho výsledky.			

Kľúčové kompetencie a špeci- fické ciele predmetu	13. tematický celok Vecný obsah/učebná látka	Kľúčové kompetencie a špeci- fické ciele predmetu
<p>Chápanie umeleckého diela ako autorovho modelu sveta.</p> <p>Tvorba prosociálneho hodnoto- vého systému.</p> <p>Schopnosť vcítiť sa do vnútor- ného života iných ľudí.</p>	<p>4.2. <u>Veľká epická próza – druhy románů</u></p> <p>A) Vyvodenie druhov románů - sociálny román a psychologický ro- mán. Sociálny typ postavy. Vyvodenie pojmu autorská štylizácia reality. Klasifikácia prebraných žánrových foriem a druhov románů. ↓</p> <p>B) Čítanie a interpretácia románů. Analýza horizontálnej kompozície diela (kompozičná osnova) románů. ↓</p> <p>Analýza autorskej koncepcie postáv v rámci myšlienkového zamerania celého diela. ↓</p> <p>Štylisticko-lexikálna analýza jazyka a hľadanie funkcie jazykových prvků v celkovej myšlienkovvej a estetickej pôsobnosti diela. ↓</p> <p>Interpretácia myšlienkovvej a estetickej zameranosti diela (druhý významový plán). ↓</p> <p>Verbalizácia čitateľského zážitku a hodnotenia diela, obhajoba svojho stanoviska počas jeho analýzy a kritiky v triede. ↓</p> <p>(Povinní autori a diela: M. Kukučín: Dom v stráni; J. C. Hronský: Jozef Mak, E. M. Remarque: Na západe nič nového</p> <p><u>Odporúčani autori a diela:</u> S. H. Vajanský: Suchá ratolesť, Letiace tiene; Milo Urban: Živý bič; G. Vámoš: Odlomená haluz; L. N. Tolstoj: Vojna a mier, Anna Kareninová; F. M. Dostojevskij: Zločin a trest; Zs. Móricz: Šťastný človek; J. London: Martin Eden; F. Werfel: Štyridsať dní Musa Daghu; F. Mauriac: Thérèse Desqueyrouxová; E. M. Remarque: Víťazný oblúk.)</p>	<p>↓ Analýza, indukcia, definícia pojmov. Klasifikácia.</p> <p>Čítanie s porozumením.</p> <p>↓ Funkčná analýza celku. ↓ Funkčná analýza celku.</p> <p>Interpretácia významu.</p> <p>Tvorba ústnej výpovede, mo- nológ a dialóg, hodnotenie, argumentácia.</p>

Výkonový vzdelávací štandard – Veľká epická próza – druhy románů	
Minimálna úroveň výkonu žiaka	Optimálna úroveň výkonu žiaka
<p>Sociálny román, psychologický román. Autorská štylizácia reality</p> <p>Žiak vie pomocou definícií vysvetliť rozdiel medzi sociálnym a psychologickým románom.</p> <p><i>Pozná vymedzenie sociálneho typu postavy a vie uviesť príklad z prozaických diel, ktoré čítal. Na základe analýzy známeho diela dokáže urobiť charakteristiky takto stvárnených literárnych postáv.</i></p> <p>Vie verbálne demonštrovať poznatok, že svet epického diela je imaginárny svet, ktorý s určitým zámerom skonstruoval autor.</p>	<p>Sociálny román, psychologický román. Autorská štylizácia reality</p> <p>Žiak vie vysvetliť rozdiel medzi sociálnym a psychologickým románom, pričom berie do úvahy, že tieto druhy románů sa v praxi často v rôznej miere prelínajú. Je schopný svoje vedomosti využiť pri analýze a určení druhu románů, ktorý prečítal, a podporiť svoje tvrdenie argumentmi.</p> <p><i>Chápe podstatu sociálneho typu postavy, vie ju charakterizovať teoreticky, aj konkretizovať jej charakteristiku na základe analýzy prečítaného diela.</i></p> <p>Vie identifikovať významovú rovinu diela a vysvetliť profiláciu postáv ako autorského modelu kompatibilného so zameraním diela.</p> <p>Žiak pochopil, že umelecké dielo je artefakt, rozumie vzájomným vzťahom medzi autorom, realitou a dielom a vie vysvetliť, že umelecké dielo je subjektívny svet cieľavedome vytvorený autorom podľa jeho vlastných hodnôt, mier a estetického čítania.</p>
<p>Analýza, interpretácia, hodnotenie</p> <p>Žiak dokáže známe dielo analyzovať aspoň z jedného systémového hľadiska (kompozícia, štylizácia, obsah) a výsledok prezentovať ako spôsob poznania diela. Vie zaujať hodnotiaci postoj na základe subjektívneho čitateľského zážitku a v triede dokáže obhajovať svoj názor na základe subjektívnych argumentov.</p>	<p>Analýza, interpretácia, hodnotenie</p> <p>Žiak je schopný zmocniť sa diela na základe všestrannej analýzy (kompozícia, štylizácia, obsah) a konfrontovať svoj systém hodnôt s hodnotami vyplývajúcimi z diela. Vie reagovať na otázky a kritické poznámky z triedy, vyhodnotiť ich a uvažovať o nich jednak z hľadiska systémovej podstaty diela a jednak z hľadiska vlastných čitateľských postojov.</p>

Kľúčové kompetencie a špeci- fické ciele predmetu	14. tematický celok Vecný obsah/učebná látka	Kľúčové kompetencie a špeci- fické ciele predmetu
<p>Chápanie umeleckého diela ako autorovho modelu sveta.</p> <p>Tvorba prosociálneho hodnotového systému. Kritické myslenie.</p> <p>Schopnosť vcítiť sa do vnútorného života iných ľudí. Schopnosť medziľudského do- rozumenia.</p>	<p>2. 4 Krátka epická próza – nespoľahlivý rozprávač</p> <p>A) Vyvodenie pojmu nespoľahlivý rozprávač. Využitie pásma nespoľahlivého rozprávača vo vertikálnej kompozícii diela (významový plán diela). Klasifikácia druhov rozprávača. Začlenenie vnútorného monológu do obsahovej a myšlienkovvej koncepcie diela: vnútorný monológ ako komentár k deju, resp. vnútorný monológ ako reflexia (úvaha). Tvorba krátkej poviedky s využitím vnútorného monológu.</p> <p>B) Čítanie a interpretácia krátkej prózy. Kompozičná a štylisticko-lexikálna analýza poviedok a noviel. Identifikácia druhu rozprávača. Analýza autorskej koncepcie postáv v rámci celkového myšlienkového zamerania diela. Interpretácia myšlienkovvej a estetickej pôsobnosti diela. Verbalizácia čitateľského zážitku a hodnotenia diela, jeho obhajoba, resp. analýza a kritika v triede.</p> <p>(Povinní autori a diela: Timrava: Ľapákovci; J. G. Tajovský: Maco Mlieč; <u>Odporičani autori a diela: Timrava: Bez hrdosti; J. G. Tajovský: Apoliena; G. Vámoš: Editino očko; J. Škvorecký: Prima sezóna; Belo Kapolka: Možno ho ešte stretnem, v zbierke Kanadské smrekry; E. Hemingway: Sta-rec a more.)</u></p>	<p>Analýza, indukcia, zovšeobecňovanie – definícia pojmov. Klasifikácia.</p> <p>Tvorivosť, špecifický transfer. Čítanie s porozumením. Funkčná analýza celku.</p> <p>Interpretácia významu.</p> <p>Tvorba ústnej výpovede, monológ a dialóg, hodnotenie, argumentácia.</p>

Výkonový vzdelávací štandard – Krátka epická próza – nespoľahlivý rozprávač	
Minimálna úroveň výkonu žiaka	Optimálna úroveň výkonu žiaka
<p><u>Nespoľahlivý rozprávač</u> Žiak vie vysvetliť podstatu vnútorného monológu, objasniť rozdiel medzi monológom v próze a dráme. Vnútorný monológ vie určiť v známom diele. Žiak vie reprodukovať poučku o nespoľahlivom rozprávačovi a identifikovať tento typ rozprávača v známom prozaickom diele s týmto typom rozprávača. Dokáže vytvoriť jednoduchú klasifikáciu všetkých troch typov rozprávača.</p>	<p><u>Nespoľahlivý rozprávač</u> Žiak pozná podstatu vnútorného monológu, vie vysvetliť rozdiel medzi monológom v próze a dráme, chápe a vie demonštrovať na akomkoľvek texte jeho funkciu z hľadiska obsahového zamerania diela. Dokáže rozlíšiť vnútorný monológ od vnútornej repliky postavy. Žiak pozná typ nespoľahlivého rozprávača, dokáže ho identifikovať v akomkoľvek epickom diele s takýmto typom rozprávača a vysvetliť jeho využitie vo vzťahu k významovému plánu diela. Dokáže pri tom uplatniť výsledky štylistickej analýzy textu. Okrem základného (jednofaktorového) triedenia typov rozprávača dokáže vytvoriť klasifikáciu z viacerých hľadísk (napr. podľa formy rozprávania, resp. podľa vzťahu k významovej rovine diela/autorovi).</p>
<p><u>Kooperácia pri učení</u> Žiak spolupracuje s ostatnými v skupine a snaží sa využiť príklad a moc úspešnejších spolužiakov. Zaujíma sa o poznatky, ku ktorým skupina dospela, a vie ich primeraným spôsobom zaznamenať. Prejavuje snahu osvojiť si niektoré spoločne získané poznatky. Pri prezentácii svojho stanoviska vie uviesť aj cudzí názor alebo informáciu, ktorú získal z informačného prameňa.</p>	<p><u>Kooperácia pri učení</u> Žiak organizuje prácu skupiny, prináša podnety pri riešení úloh, pomáha ostatným radou a ukázkami vlastných postupov. Vie zhrnúť výsledky spoločného bádania a prezentovať výsledky pred triedou. V prípade protinázoru dokáže sformulovať argument v prospech riešenia vlastnej skupiny alebo rozpoznať správnosť odlišného stanoviska a prijať ho. Medzi svoje argumenty dokáže zahrnúť aj poznatky získané štúdiom informačných zdrojov. Informácie dokáže vyhladať, vybrať, spracovať a zaradiť do svojho systému vedomostí a hodnôt.</p>

Kľúčové kompetencie a špeci- fické ciele predmetu	15. tematický celok Vecný obsah/učebná látka	Kľúčové kompetencie a špeci- fické ciele predmetu
	<p>3. 4 Lyrická poézia – voľný verš</p> <p>A) Vyvodenie pojmu voľný verš. Identifikácia náhradných rytmotvorných činiteľov (opakovanie figúry, medziveršové pauzy, dôrazové vrcholy veršov, rytmizovaná intonácia – frázovanie). Učiteľský výklad pojmu <i>pásmo</i>. Vyvodenie pojmu <i>impresionizmus</i> a <i>senzualizmus</i> v poézii. Vyvodenie pojmu reflexívna lyrika, duchovná (náboženská) lyrika. Klasifikácia druhov lyriky.</p> <p>B) Čítanie a interpretácia lyrických básní. Štylisticko-lexikálna analýza textu a určovanie funkcie jazykových prvkov v lyrickom posolstve diela. Interpretácia lyrického odkazu básne.</p> <p>C) Verbalizácia čitateľského zážitku a hodnotenia diela, obhajoba vlastného názoru počas jeho analýzy a kritiky v triede. Tvorba krátkej úvahy s dôrazom na štylistickú originalitu.</p> <p>(Povinní autori: J. Smrek, R. Dilong – vlastný výber. Odporúčaní autori: E. B. Lukáč, L. Novomeský, J. Kostra, V. Beniak, A. Rimbaud, S. Mallarmé, P. Valéry, W. Whitman, J. Wolker, J. Seifert – všetci podľa vlastného výberu.)</p>	<p>— Analýza, indukcia, zovšeobecňovanie – definícia pojmov.</p> <p>Klasifikácia. Čítanie s porozumením. — Funkčná analýza celku. — Interpretácia významu.</p> <p>Tvorba ústnej výpovede.</p> <p>Tvorba písomnej výpovede – špecifický transfer; tvorivosť.</p>
<p>Schopnosť vcítiť sa do vnútorného života iných ľudí.</p> <p>→</p>		
<p>Tvorba prosociálneho hodnotového systému. Kritické myslenie. Tvorba, získavanie a systemizácia relevantných informácií.</p> <p>→</p>		

Výkonový vzdelávací štandard – Lyrická poézia – voľný verš	
Minimálna úroveň výkonu žiaka	Optimálna úroveň výkonu žiaka
<p><u>Voľný verš</u></p> <p>Žiak vie reprodukovať poučku o voľnom verši a uviesť jeho charakteristické znaky. Niektoré z týchto znakov dokáže určiť v známej básni. Text tejto básne vie jazykovo správne prečítať. Vie charakterizovať reflexívnu a duchovnú lyriku. Známe básne dokáže priradiť k jednotlivým druhom lyriky.</p>	<p><u>Voľný verš</u></p> <p>Žiak rozpozná vlastnosti voľného verša akejkoľvek relevantnej básne a vie na jej príklade demonštrovať rozdiely medzi voľným a metricky viazaným veršom. Chápe a vie vysvetliť estetickú pôsobivosť voľného verša a takto napísanú básň dokáže čítať jazykovo správne, výrazne a so subjektívnym frázovaním. Svoj spôsob frázovania dokáže aj vysvetliť. Vie charakterizovať podstatu reflexívnej a duchovnej poézie, chápe a vie vysvetliť prekrývanie sa jednotlivých druhov lyriky v konkrétnych dielach.</p>
<p><u>Analýza, interpretácia</u></p> <p>Žiak porozumie niektoré časti básnickej výpovede, dokáže identifikovať náladu známej lyrickej básne a vyhládať v texte štylistické jazykové prostriedky, ktoré ju vyvolávajú. Dokáže zopakovať myšlienkové a citové zameranie známej básne. Svoj výklad obsahu básne dokáže sformulovať do krátkej písomnej úvahy.</p>	<p><u>Analýza, interpretácia</u></p> <p>Žiak chápe otvorenosť básnickej výpovede pri lyrickej poézii, ale zároveň dokáže tlmočiť svoj osobný výklad významového a estetického významu akejkoľvek básne tohto druhu. V texte básne vie identifikovať lexikálne, štylistické, kompozičné a rytmotvorné prostriedky, ktoré vytvárajú posolstvo básne. Svoje porozumenie myšlienkového a citového posolstva básne dokáže usporiadať do osnovy a potom prepracovať do uceleného výkladového textu. Túto prvú verziu textu dokáže štylisticky dotvoriť, urobiť ju ucelenou a esteticky pôsobivejšou. Žiak vie vyhládať relevantné informácie v inom výkladovom texte a pôsobivo ich zakomponovať do svojho textu.</p>
<p><u>Kooperácia pri učení</u></p> <p>Žiak spolupracuje s ostatnými v skupine, zaujíma sa o poznatky, ku ktorým skupina dospela, a vie ich primeraným spôsobom zaznamenať a dotvoriť pre vlastnú potrebu. V diskusii sa snaží vysvetliť svoje chápanie básne a použiť pri tom aj výsledky spoločnej analýzy textu alebo svoj písomný podklad.</p>	<p><u>Kooperácia pri učení</u></p> <p>Žiak vie nové poznatky vhodne a prehľadne zaznamenať a používať pri ďalšej práci alebo pri odpovedi. Dokáže ich zapracovať do vlastného systému vedomostí. Súčasťou jeho prípravy na prezentáciu je analytické štúdium vzorového textu rozboru nejakej lyrickej básne. Svoje chápanie určeného textu vie prezentovať (aj s pomocou pripravenej úvahy na tému spoločnú s básňou) v triede, dokáže sledovať odlišné interpretácie a uvažovať o tom, či sú kompatibilné s jeho hľadiskom, alebo či ich považuje za dezinterpretácie. V diskusii je pohotový, citlivý k iným účastníkom.</p>

Kľúčové kompetencie a špeci- fické ciele predmetu	16. tematický celok Vecný obsah/učebná látka	Kľúčové kompetencie a špeci- fické ciele predmetu
<p>Chápanie umeleckého diela ako autorovho modelu sveta. →</p> <p>Tvorba prosociálneho hodnotového systému. →</p> <p>Kritické myslenie. →</p> <p>Identifikácia s vlastnými skupinami, vytváranie pozitívneho vzťahu k odlišným skupinám.</p>	<p>4. 3 Veľká epická próza – reťazový kompozičný postup</p> <p>A) Vyvodenie pojmu <i>reťazová kompozícia (reťazový kompozičný postup)</i>. Učiteľský výklad oslabenej organizácie sujetu v dielach s reťazovou kompozíciou. Porovnanie diel s klasickou (päťfázovou) kompozičnou osnovou a diel s reťazovou kompozíciou. Identifikácia lyrizácie štýlu epickej prózy. Vyvodenie pojmu <i>lyrizovaná próza</i>. Vyvodenie pojmu <i>monumentalizácia</i> (osôb, prírodných javov), <i>idealizácia postáv</i>, <i>animizácia zvierat a vecí</i> a vyvodenie pojmu <i>personifikácia</i> v próze.</p> <p>B) Tvorba umeleckého opisu prírodnej scenérie alebo človeka prostredníctvom jazyka s prvkami lyrizmu (<i>poetizácia</i>). →</p> <p>C) Čítanie a interpretácia románov. →</p> <p>Analýza a hodnotenie autorskej koncepcie postáv v rámci celkového myšlienkového zamerania diela. →</p> <p>Interpretácia myšlienkovvej a estetikej pôsobnosti diela. →</p> <p>Verbalizácia čitateľského zážitku a hodnotenia diela, jeho obhajoba počas jeho analýzy a kritiky v triede. →</p> <p>(Povinní autori a diela: D. Chrobák: Drak sa vracia; J. C. Hronský: Jozef Mak.</p> <p>Odporúčani autori: M. Urban: Živý bič; L. Ondrejov: Zbojnícka mladosť, Jerguš Lapin; M. Figuli: Tri gaštanové kone; J. Giono: Spev sveta; Ch. Ramuz: Pastvina Derborence; J. Linnankoski: Pieseň o červenom kve- te; E. Claes: Herman Coene; K. Hamsun: Požehnanie zeme; M. Gorkij: Makar Čudra; J. F. Cooper: Stopár; J. Conrad: Srdce temnôt.)</p>	<p>— Analýza, indukcia, zovšeobecňovanie – definícia pojmov. Porovnávanie.</p> <p>Tvorba písomného prejavu.</p> <p>Čítanie s porozumením. Funkčná analýza celku.</p> <p>Interpretácia významu. Tvorba ústnej výpovede, monológ a dialóg, hodnotenie, argumentácia.</p>

Výkonový vzdelávací štandard – Veľká epická próza – reťazový kompozičný postup	
Minimálna úroveň výkonu žiaka	
Reťazový kompozičný postup Žiak vie charakterizovať klasický päťfázový i reťazový kompozičný postup a identifikovať príslušné kompozičné osnovanie v známych prozaických dielach.	Optimálna úroveň výkonu žiaka Reťazový kompozičný postup Žiak ovláda klasický päťfázový i reťazový kompozičný postup. Vie uviesť ich charakteristické prvky v akomkoľvek epickom diele (prozaickom, básnickom i dramatickom). Vie vysvetliť rozdiely v dramatickej línii rozprávania pri použití odlišných kompozičných postupov.
Štylizácia textu Žiak vie určiť niektoré jazykové prostriedky lyrizovanej prózy a uviesť niektoré príklady v texte známeho diela. Vie uviesť niektoré prostriedky (opis, dejové situácie) idealizácie postáv v známom diele. Pozná pojem personifikácia a vie ho uplatniť pri štylisticko-lexikálnej analýze príslušných prozaických (a básnických) textov. Dokáže napísať krátky prírodný opis s prvkami poetizácie.	Štylizácia textu Žiak chápe podstatu lyrizácie rozprávania a dokáže v texte akéhokoľvek diela nájsť a určiť jazykové prostriedky použité na poetizáciu diela. Vie, čo je idealizácia (a monumentalizácia) postáv, dokáže určiť prostriedky, ktoré na ňu použil autor, a to tak štylisticko-lexikálne, ako aj situačné (dejové). Na základe analógie dokáže preniesť tieto vedomosti aj na obraz zvierat a neživej prírody. Vie vysvetliť štylistickú podstatu personifikácie a vie poukázať na jej významovú funkčnosť a umeleckú pôsobivosť v kontexte diel lyrizovanej prózy. Všetky tieto vedomosti dokáže uplatniť pri tvorbe lyrizovaného opisu alebo pri napísaní kratšieho epického útvaru.
Interpretácia Poznatky získané analýzou známeho prozaického diela s prvkami lyrizácie jazyka dokáže uplatniť na vysvetlenie významovej roviny daného diela a zaujať k jeho postavám osobné stanovisko. Aspoň čiastočne dokáže vnímať zápas týchto hrdinov o vlastnú identitu s neživým okolím.	Interpretácia Poznatky získané analýzou jazyka diela lyrizovanej prózy dokáže uplatniť pri vysvetlení významovej roviny daného diela, objasniť autorovú skú koncepciu postáv a autorovo chápanie sveta a konfrontovať ho s vlastným videním sveta a ľudí. Rozumie a dokáže vysvetliť osudovú vyhranenosť hrdinov diela a chápe autorov prístup k ich zápasu o nezávislosť, identitu a vlastné ideály. Rozumie podstate boja medzi dobrom a zlom a dokáže ho aplikovať na toto dielo. Konflikt pozitívnych a negatívnych síl vníma síce aj v duchu autorovho podania, ale zároveň dokáže prekonať sugestibilitu textu a pokúša sa zaujať aj stanovisko odvožené z vlastných hodnôt.

Kľúčové kompetencie a špeci- fické ciele predmetu	17. tematický celok Vecný obsah/učebná látka 5. 3. <u>Dramatická literatúra - tragická dráma</u>	Kľúčové kompetencie a špeci- fické ciele predmetu
<p>→</p> <p>Tvorba prosociálneho hodnotového systému. Kritické myslenie.</p> <p>Tvorba, získavanie a systemizácia relevantných informácií.</p> <p>Schopnosť pracovať v skupine.</p>	<p>A) Vyvodenie pojmu <i>tragické, tragédia</i>. Učiteľský výklad o antikom divadle a antickej tragédii. Učiteľský výklad dramatických princípov <i>jednoty</i> (nemennosti) <i>miesta</i>, (ohraničenosti) <i>času</i> a (stálosti) <i>charakterov postáv</i>. Učiteľský výklad pojmu <i>osudovosť</i> ako určujúceho princípu dramatickej línie antickej tragédie.</p> <p>B) Čítanie a interpretácia dramatických textov. →</p> <p>Dramatické čítanie, resp. deklamácia textu divadelnej hry. ←</p> <p>Analýza vnútornej kompozície dramatického diela a určenie funkcie jednotlivých jazykových prvkov v celkovom myšlienkovom zameraní a estetickú účinnosti diela (s dôrazom na tragickosť).</p> <p>Verbalizácia čitateľského, resp. diváckeho zážitku a hodnotenia diela a/alebo inscenácie, obhajoba vlastného stanoviska počas jeho analýzy a kritiky v triede.</p> <p>C) Inscenácia vybraných výstupov alebo scén z určenej tragédie v triede. Návrh režírnej koncepcie hry. Návrh dekorácií a kostýmov.</p> <p>D) Dramatizácia textu krátkej poviedky s tragickým zameraním (napr. od Tajovského, Timravy, Gašpara, Urbana, Čechova, Hemingwaya atď.). Vlastný preklad určeného výstupu z anglického, nemeckého, fancúzskeho, španielskeho, talianskeho alebo ruského originálu. Posúdenie vecnej správnosti a štylistickej účinnosti prekladu v triede.</p> <p>(Povinní autori a diela: Sofokles: Antigona; W. Shakespeare: Hamlet; I. Bukovčan: Kým kohút nezaspieva.</p> <p>Odporúčani autori a diela: W. Shakespeare: Romeo a Júlia; P. Corneille: Cid; F. Schiller: Uklady a láska, Mária Stuartová; V. Hugo: Hernani; A. S. Puškin: Boris Godunov; E. O'Neill: Túžba pod brestmi; P. O. Hviezdoslav: Herodes a Herodias; I. Stodola: Bačova žena; J. Barč-Ivan: Matka).</p>	<p>→ Analýza, indukcia, zovšeobecňovanie – definícia pojmov.</p> <p>Čítanie s porozumením. Ústny prejav, ortoepia. ← Funkčná analýza celku.</p> <p>← Tvorba ústneho prejavu.</p> <p>← Tvorivosť – špecifický transfer.</p> <p>← Tvorba písomnej výpovede.</p>

Výkonový vzdelávací štandard – Dramatická literatúra - tragická dráma	
Minimálna úroveň výkonu žiaka	Optimálna úroveň výkonu žiaka
<p>Tragédia</p> <p>Žiak vie <i>reprodukovať</i> definíciu tragédie a <i>určiť</i> (čistý typ) divadelnej hry ako tragédiu alebo komédiu.</p> <p><i>Pozná</i> klasickú kompozičnú osnovu, vie ju <i>aplikovať</i> na známe hry.</p>	<p>Tragédia</p> <p>Žiak <i>pozná</i> podstatu tragédie a dokáže z hľadiska dichotómie tragédia/komédia <i>určiť</i> akúkoľvek hru, ktorú čítal alebo ktorej inscenáciu videl. Na základe kritickej úvahy dokáže <i>zaujať</i> hodnotiace stanovisko aj k obsahovo zmiešaným, resp. nevyhraneným typom divadelných hier.</p> <p><i>Pozná</i> klasickú kompozíciu drámy a vie ju <i>aplikovať</i> na akékoľvek dramatické dielo s takouto dejovou štruktúrou a vie <i>vysvetliť</i> svoj názor.</p>
<p>Analýza, interpretácia</p> <p>Žiak dokáže v texte divadelnej hry <i>určiť</i> komunikačné formy, na základe analýzy <i>poukázať</i> na príznakové štylistické jazykové prostriedky v známej hre.</p> <p>Dokáže v známom diele <i>charakterizovať</i> postavy ako súčasť epického deja.</p> <p>Stručne vie <i>prezentovať</i> svoj čitateľský/divácky zážitok a v prípade inscenácie <i>posúdiť</i> schopnosť hercov stvárniť postavu a intelektuálne i citovo <i>zaujať</i> divákov. Svoje stanovisko sa usiluje <i>obhájiť</i> aj v triede.</p>	<p>Analýza, interpretácia</p> <p>Žiak dokáže v texte divadelnej hry <i>určiť</i> komunikačné formy. V akomkoľvek dramatickom diele je schopný <i>vysvetliť</i> stváranie postavy z hľadiska autorovej koncepcie a významového zamerania diela. Štylisticko-lexikálnou analýzou dokáže <i>určiť</i> prvky, ktoré sú v prehovoroch postáv nositeľom myšlienkového posolstva a estetickej pôsobivosti diela. Svoj názor na text/inscenáciu diela dokáže verejne <i>prezentovať</i> v triede. Vie <i>zhodnotiť</i> režijnú koncepciu inscenácie a prácu hercov, svoj názor verejne <i>prezentovať</i> v triede a v diskusii je schopný <i>uviesť</i> relevantné prvky z textu hry alebo z inscenácie ako argumenty.</p>
<p>Čítanie, dramatizácia, inscenácia</p> <p>Žiak sa vie <i>zapojiť</i> do dramatizovaného čítania a jazykovo správne <i>prečítať</i> určený text z hry.</p> <p>Dokáže <i>navrhnuť</i> javiskové stváranie zvolenej scény zo známej hry.</p> <p>Vie <i>zdramatizovať</i> časť poviedky, funkčne využiť monológ, dialóg a vytvoriť scénické poznámky.</p>	<p>Čítanie, dramatizácia, inscenácia</p> <p>Žiak sa vie <i>zapojiť</i> do dramatizovaného čítania, plynulo, výrazne a jazykovo správne dokáže <i>prezentovať</i> text niektorej postavy.</p> <p>Dokáže <i>navrhnuť</i> celkové režijné poňatie hry a inscenáciu niektorých výstupov z hry. Vie <i>navrhnuť</i> výtvare zaujímavé stváranie javiskového priestoru.</p> <p>Dokáže <i>zdramatizovať</i> text kratšieho prozaického alebo epického básnického diela, vhodne <i>využiť</i> monológ a dialóg, <i>sformulovať</i> scénické a inscenačné poznámky. Vie <i>využiť</i> jazykové prostriedky na dosiahnutie dramatického napätia a estetického dojmu.</p>

Kľúčové kompetencie a špeci- fické ciele predmetu	18. tematický celok Vecný obsah/učebná látka	Kľúčové kompetencie a špeci- fické ciele predmetu
	<p>3. 5 Lyrická poézia – čistá lyrika</p> <p>A) Vyvodenie pojmu čistá lyrika (<i>absolútna, neintencionálna lyrika</i>) a zvukomalba.</p> <p>B) Čítanie a interpretácia významovo (sémanticky) otvorených lyrických básní.</p> <p>Individuálny prístup k hlasnej prezentácii polytematickej a neintencionálnej básne.</p>	<p>Analýza, zovšeobecňovanie, definícia pojmov.</p> <p>Čítanie s porozumením.</p> <p>Ústny prejav, ortoepia.</p>
<p>Chápanie umeleckého diela ako autorovho modelu sveta.</p> <p>Tvorba prosociálneho hodnotového systému. Kritické myslenie.</p>	<p>Štylisticko-lexikálna a zvuková analýza textu a vyvodzovanie lyrického posolstva diela priamo z jazyka básne.</p> <p>Verbalizácia čitateľského zážitku a hodnotenia diela, realizácia hermeneutického kruhu na základe podnetov z diskusie v triede.</p>	<p>— Funkčná analýza celku.</p> <p>Tvorba ústnej výpovede, monológ a dialóg, hodnotenie, argumentácia.</p>
<p>Schopnosť vcítiť sa do vnútorného života iných ľudí.</p>	<p>(Povinní autori: I. Krasko, R. Dilong – vlastný výber.</p> <p>Odporúčaní autori: J. Kostra, V. Beniak, Š. Moravčík, P. Verlaine, S. Jersenin, Ch. Morgenstern – podľa vlastného výberu.)</p>	

Výkonový vzdelávací štandard – Lyrická poézia – čistá lyrika	
Minimálna úroveň výkonu žiaka	Optimálna úroveň výkonu žiaka
<p>Čistá lyrika</p> <p>Žiak vie <i>zopakovať</i> poučku o čistej lyrike. Tento druh lyrickej básne <i>dokáže určiť</i> pri známych dielach napísaných metrickým i voľným veršom. <i>Chápe</i> princíp voľného priradovania lyrických pasáží a ich veľkú sémantickú a gramatickú uvoľnenosť.</p> <p>Text básne vie <i>prečítať</i> jazykovo správne.</p>	<p>Čistá lyrika</p> <p>Žiak <i>chápe</i> podstatu čistej lyriky a tento poznatok dokáže aplikovať na ktorýkoľvek básnický text. <i>Rozumie</i> princípu voľného priradovania lyrických pasáží a je schopný <i>domyslieť</i> a verbálne <i>prezentovať</i> jednotu lyrickej výpovede s veľkou tematickou a gramatickou uvoľnenosťou a náročným imaginatívnym jazykom.</p> <p>Text dokáže <i>čítať</i> jazykovo správne, výrazne a s osobne podmieneným frázovaním. Svoj spôsob frázovania <i>dokáže odôvodniť</i>.</p>
<p>Analýza, interpretácia</p> <p>Žiak vie <i>preniknúť</i> do významu niektorých segmentov lyrickej básne, dokáže <i>identifikovať</i> náladu známej básne a <i>vyhladať</i> v texte slová a štylistické jazykové prostriedky, ktoré ju vyvolávajú. Aspoň v náznačku sa <i>pokúša</i> o syntézu básnickej výpovede známeho diela.</p>	<p>Analýza, interpretácia</p> <p>Žiak <i>chápe</i> otvorenosť básnickej výpovede pri čistej lyrike a dokáže <i>tlmočiť</i> svoj výklad významového a estetického vyznenia akejkoľvek básne tohto druhu. V texte básne vie <i>identifikovať</i> lexikálne, štylistické, kompozičné a rytmotvorné činitele, a na ich základe vie <i>odôvodniť</i> svoje chápanie diela.</p> <p>Pri básňach s výraznou zvukovou organizáciou dokáže <i>vybadať</i> tento znak básnickej reči a <i>predostrieť</i> svoj výklad estetickej pôsobivosti veršov.</p>
<p>Kooperácia pri učení</p> <p>Žiak sa snaží aktívne <i>pracovať</i> v skupine a <i>robí si záznamy</i> spoločne získaných poznatkov.</p> <p>V diskusii sa usiluje <i>vysvetliť</i> svoje chápanie niektorej časti básne.</p>	<p>Kooperácia pri učení</p> <p>Žiak dokáže pozitívne <i>ovplyvňovať</i> spolužiakov v skupine pri riešení úloh, získané poznatky vhodné a prehľadne <i>zaznamenáť</i> a <i>používať</i> pri ďalšej práci alebo pri odpovedi. Súčasťou jeho prípravy je aj analytické štúdium odborného textu zameraného na rozbor lyrickej básne.</p> <p>Svoje chápanie určeného textu vie <i>prezentovať</i> v triede, dokáže <i>sledovať</i> odlišné interpretácie a hodnotenia a <i>uvažovať</i> o tom, či ich môže <i>považovať</i> za <i>kompatibilné</i> so svojím hľadiskom. Dokáže sa <i>vrátiť</i> k relatívne uzavretému hodnoteniu diela a na základe nových poznatkov <i>rozšíriť</i>, <i>prehĺbiť</i> alebo <i>pozmeniť</i> svoje doterajšie stanovisko.</p>

Kľúčové kompetencie a špeci- fické ciele predmetu	19. tematický celok Vecný obsah/učebná látka	Kľúčové kompetencie a špeci- fické ciele predmetu
	<p>4. 4. Netradičná epická próza – prúd autorovho vedomia</p> <p>A) Učiteľský výklad pojmu <i>hlbinná psychológia</i>. Vyvodenie pojmu asociácia. Učiteľský výklad pojmov prúd autorovho vedomia a <i>bezsubjektová próza</i>.</p> <p>B) Čítanie a interpretácia prozaických diel. Analýza horizontálnej kompozičnej štruktúry diela. Identifikácia druhu rozprávača.</p> <p>→ Štylisticko-lexikálna analýza textu a identifikácia dejového plánu textu. Interpretácia významového plánu textu. Hodnotenie esteticko-spoločenského prínosu diela vo svetle súčasných spoločenských názorov a hodnôt.</p> <p>→ Verbalizácia čitateľského zážitku a hodnotenia diela, jeho obhajoba počas posudzovania tohto stanoviska v triede.</p> <p>(Povinní autori a diela: D. Dušek: Kufor na sny.</p> <p><u>Odporúčaní autori a diela:</u> Alain-Fournier: Veľký Meaulnes; F. Kafka: Proces; F. Kafka: Premena; W. Faulkner: Neodpočívaj v pokoji; A. Camus: Cudzinec, Mor; T. Capote: Raňajky u Tiffanyho; J. C.-Hronský: Pisár Gráč; D. Tatarka: Panna zázračnica; R. Sloboda: Narcis; M. Mítana: Psie dni.)</p>	<p>← Analýza, indukcia, definícia pojmov.</p> <p>Čítanie s porozumením.</p> <p>← Funkčná analýza celku.</p> <p>← Funkčná analýza celku.</p> <p>← Hodnotenie.</p> <p>← Tvorba ústnej výpovede, monológ a dialóg, hodnotenie, argumentácia.</p>
<p>Chápanie umeleckého diela ako autorovho modelu sveta.</p> <p>→</p>		
<p>Tvorba prosociálneho hodnotového systému. Kritické myslenie. Tvorba, získavanie a systemizácia relevantných informácií.</p> <p>→</p>		

Výkonový štandard vzdelávacie štandard – Netradičná epická próza – prúd autorovho vedomia	
Minimálna úroveň výkonu žiaka	Optimálna úroveň výkonu žiaka
<p><u>Asociácia</u> Žiak vie na základe predchádzajúceho poučenia <i>poukázať</i> na zmeny v spôsoboch rozprávania v netradičnej próze. Dokáže <i>vysvetliť</i> princíp voľných asociácií v rozprávaní a <i>uviesť príklady</i> zo známeho textu.</p>	<p><u>Asociácia</u> Žiak <i>chápe</i> asociáciu ako vedomú alebo podvedomú formu organizácie jednotlivých segmentov prozaického textu, ktorý sa nezakladá primárne na rozprávaní príbehu. Aspoň približne dokáže <i>vystihnúť</i> súvislosť medzi uvoľneným prúdom rozprávania a estetickým účinkom na čitateľa a zhodnotiť ju.</p>
<p><u>Analýza, interpretácia</u> Žiak v známom diele dokáže <i>vysvetliť</i> netradičnú kompozičnú organizáciu deja a <i>uviesť príklady</i> na štylistické experimenty v jazyku diela. Uvedomuje si bizarnosť nadprirodzených, zdeformovaných non-realistických postáv a v známom diele dokáže objasniť ich funkciu a obrazný charakter.</p>	<p><u>Analýza, interpretácia</u> Žiak <i>chápe a vie vysvetliť</i> princíp neurčitosti v rozprávaní a identifikuje výrazové prostriedky, na ktorých je táto neurčitosť vybudovaná. V texte <i>identifikuje</i> segmenty, ktoré spolu síce obsahovo súvisia, ale v štruktúre textu sú umiestnené bez časovej a logickej súvislosti. Je schopný <i>objaviť</i> kompozičný princíp aj v netypicky organizovanom neznámom diele a aspoň čiastočne <i>vysvetliť</i> jeho estetickú účinnosť. Pri vertikálnej analýze dokáže <i>odlíšiť</i> diela so skrytým významovým plánom od diel, v ktorých absentuje alebo je potlačená dejová rovina. <i>Rozumie</i> koncepcii non-realistických, bizarných a nadprirodzených postáv či netradičných rozprávačov a v akokoľvek diele dokáže <i>vystihnúť</i> ich zmysel v celkovom zameraní diela.</p>

Kľúčové kompetencie a špeci- fické ciele predmetu	20. tematický celok Vecný obsah/učebná látka	Kľúčové kompetencie a špeci- fické ciele predmetu
	3.6 Lyrická poézia – automatický text	
	<p>A) Vyvodenie pojmu <i>asociatívny básnický text</i> a automatický text. Vyvodenie pojmu <i>expresívnosť, básnická slovná hračka, eufónia (ľu- bozvučnosť)</i>. Vyvodenie pojmu <i>optická báseň, kaligram</i>. Vytvorenie optických textov (hoci aj prozaických) na základe analógie medzi obsahom textu a jeho priestorovým stvárnením. Vytvorenie jednotlivých veršov so zvukovými efektmi. Štylis- tická hra: vytvorenie krátko automatického textu z novinových vý- strižkov alebo iným náhodným výberom.</p> <p>B) Čítanie a interpretácia lyrických básní. Prezentácia individuálneho hlasového stvárnenia polytematickej, ← neintencionálnej básne.</p>	<p>— Analýza, indukcia, zovšeobecňovanie – definícia pojmov.</p> <p>Tvorba – špecifický transfer.</p> <p>Tvorba – špecifický transfer.</p>
<p>Chápanie umeleckého diela ako autorovho modelu sveta. Tvorba prosociálneho hodnoto- vého systému. Kritické myslenie.</p>	<p>→ Štylisticko-lexikálna a zvuková analýza textu a vyvodzovanie lyrického posolstva priamo z jazyka básne. Verbalizácia čitateľského zážitku a hodnotenia diela a jeho obhajoba. Realizácia hermeneutického kruhu (špirálový vývoj poznatkov v triede) na základe podnetov z diskusie.</p>	<p>Čítanie s porozumením. Ústny prejav, ortoepia.</p> <p>— Funkčná analýza celku.</p>
<p>Schopnosť vcítiť sa do vnútorného života iných ľudí.</p>	<p>(Povinní autori: R. Dilong – vlastný výber. Odporúčani autori: R. Fabry, P. Bunčák, J. Stacho, Š. Moravčík – vlastný výber; G. Apollinaire: Pásmo; V. Chlebnikov: Deň modrých medveďov; J. Suchý – texty piesní, vlastný výber.)</p>	<p>— Tvorba ústnej výpovede, monológ a dialóg, hodnotenie, argumentácia.</p>

Výkonový vzdelávací štandard – Lyrická poézia – automatický text	
Minimálna úroveň výkonu žiaka	Optimálna úroveň výkonu žiaka
<p>Asociatívny text, automatický text, zvukomaľba</p> <p>Žiak pozná voľný verš, vie uviesť jeho charakteristické znaky a určiť ich v známej básni. Vie reprodukovať poučku o automatickom texte. Na základe učiteľovho pokynu dokáže vyhladať v texte známej básne jednotlivé prvky, ktoré možno chápať ako esteticky účinné.</p>	<p>Asociatívny text, automatický text, zvukomaľba</p> <p>Žiak vie určiť voľný verš v akejkoľvek básni, ktorá je na ňom vybudovaná. Chápe asociatívnosť ako vedomú alebo podvedomú formu radenia jednotlivých segmentov básnickej výpovede. Na základe rozumovej úvahy a/alebo intuície dokáže vystihnúť logické, vecné, citové alebo zvukové väzby medzi týmito segmentmi a priradiť im vlastné subjektívne významy. Je schopný tieto osobne pociťované významy prezentovať v triede. Chápe možnosť odlišných výkladov ako vnútornú vlastnosť otvoreného básnického textu. Vie vysvetliť princíp vzniku automatického textu, ktorý chápe ako najkrajšiu formu komponovania uvoľnenej básnickej výpovede.</p> <p>Žiak si uvedomuje, že obsahovo, syntakticky a morfológicky uvoľnený básnický text rezignoval na existenciu intencionálnej významovej roviny a že jeho výpovedná sila spočíva v rovine výrazu. Aspoň približne vie identifikovať zvukové, štylistické a lexikálne prvky vystupujúce ako signály významu básne.</p>
<p>Čítanie, tvorba</p> <p>Žiak vie výrazne a jazykovo správne čítať asociatívny básnický text a pokúša sa o jeho osobné frázovanie. Chápe dôležitosť vnútorných a medziveršových prestávok vo voľnom verši a pri hlasnom čítaní ich dodržiava.</p>	<p>Čítanie, tvorba</p> <p>Žiak vie výrazne, jazykovo správne a s osobne pociťovaným frázovaním čítať asociatívny básnický text. Hlasné čítanie jednotlivých segmentov básne realizuje na základe svojho racionálneho a/alebo intuitívneho pochopenia ich vnútorných väzieb v rámci verša (príp. v celej básni). V diskusii sa usiluje nájsť argumenty na zdôvodnenie svojho prístupu k dielu.</p>

Kľúčové kompetencie a špeci- fické ciele predmetu	21. tematický celok Vecný obsah/učebná látka <u>5.4 Dramatická literatúra – absurdná dráma</u>	Kľúčové kompetencie a špeci- fické ciele predmetu
<p>Chápanie umeleckého diela ako autorovho anti-modelu sveta.</p> <p>Kritická analýza vlastného hodnotového systému. Schopnosť akceptovať aj veľmi odlišných ľudí. Schopnosť pracovať v skupine.</p>	<p><u>5.4 Dramatická literatúra – absurdná dráma</u></p> <p>A) Vyvodenie literárnych pojmov <i>nonsens</i>, <i>gag</i>, <i>pointa</i>. Vyvodenie <i>slovnej hračky</i> ako prostriedka humoru a satiry. Vyvodenie pojmu absurdná dráma (<i>absurdné divadlo</i>). Výklad pojmu irónia. Vyhľadanie a prezentácia tzv. „absolútnych anekdot“ a vysvetlenie zmyslu ich pointy.</p> <p>B) Čítanie a interpretácia tzv. absurdných dramatických textov. Dramatizované čítanie textu absurdnej divadelnej hry. Analýza dramatického diela – identifikácia logických zlomov medzi replikami ako prostriedku štruktúry absurdnej drámy.</p> <p>Štylisticko-lexikálna analýza jazyka a určenie funkcie jednotlivých jazykových prostriedkov vzhľadom na myšlienkové posolstvo a estetickú pôsobivosť diela (pokiaľ vôbec nejaký jednotiaci princíp v texte hry existuje).</p> <p>Verbalizácia vlastného čitateľského/diváckeho zážitku a hodnotenia diela a/alebo inscenácie, obhajoba vlastného názoru, resp. realizácia hermeneutického kruhu v triede.</p> <p>C) Modelová inscenácia vybraných výstupov a scén z určenej hry v triede. Návrh režijnej koncepcie inscenovania hry.</p> <p>D) Dramatická úprava „absolútnej anekdoty“ na krátku jednoaktovku.</p> <p>(Povinní autori a dielo: M. Lasica – J. Satinský: Soirée. Odporúčaní autori: V. Havel, S. Štepka, S. Beckett: Čakanie na Godota.)</p>	<p>← Analýza, indukcia, zovšeobecňovanie – definícia pojmov.</p> <p>Čítanie s porozumením.</p> <p>Funkčná analýza celku.</p> <p>← Funkčná analýza celku, interpretácia významu.</p> <p>← Tvorba ústnej výpovede, hodnotenie, argumentácia.</p> <p>← Tvorivosť – špecifický transfer.</p> <p>← Tvorivosť – špecifický transfer.</p>

Výkonový vzdelávací štandard – Dramatická literatúra - absurdná dráma		
	Minimálna úroveň výkonu žiaka	Optimálna úroveň výkonu žiaka
Absurdná dráma, pointa Žiak <i>chápe</i> podstatu absurdnej drámy, t. j. v texte známej hry <i>dokáže určiť</i> niektoré miesta logických zlomov a <i>označiť</i> viacvýznamové slová a slovné spojenia, ktoré vytvárajú podstatu nonsensových dialógov. Žiak <i>chápe</i> humor známej absolútnej anekdoty, vie <i>určiť</i> jej pointu a <i>dokáže ju prezentovať</i> v triede.		Absurdná dráma, pointa Žiak <i>chápe</i> absurdnú drámu ako aplikáciu asociatívneho princípu štýlizácie textu na divadelný dialóg. V akejkol'vek hre vie <i>určiť</i> alogické spojenia medzi replikami a aj vnútri replík. <i>Rozumie</i> využitiu viacvýznamovosti slov alebo účelovo nekorektného pochopenia niektorých slov a slovných spojení zo strany postavy v hre a vie <i>určiť</i> funkciu týchto prostriedkov v nonsensovom dialógu. Ak má absurdná hra skrytý významový plán, vie ho <i>identifikovať</i> a <i>interpretovať</i> . <i>Rozumie</i> funkcii tzv. narážok a aj <i>vystihnúť</i> ich účasť na tvorbe významu. <i>Chápe</i> humornú stránku tzv. absolútnych anekdot, kondenzovane štýlizovaných aforizmov, <i>rozumie</i> a vie <i>vysvetliť</i> ich kultúrny význam.
Dramatizácia, inscenácia Žiak vie <i>sformulovať</i> na subjektívnej báze čitateľské/divácke hodnotenie textu/inscenácie absurdnej drámy, <i>posúdiť</i> kvalitu inscenácie a úroveň hereckých výkonov. V diskusii o tomto hodnotení <i>berie do úvahy</i> aj odlišné stanoviská a snaží sa s nimi vecne aj osobne <i>vyrovnať</i> . Žiak vie <i>navrhnuť</i> inscenáciu a herecké (hlasové) stvárnenie dialógu. Vie <i>posúdiť</i> text krátkej jednoaktovky vytvorenej spolužiakmi na základe absolútnej anekdoty.		Dramatizácia, inscenácia Žiak vie <i>sformulovať</i> svoje stanovisko k textu absurdnej drámy a <i>posúdiť</i> , ako režisér a herci v inscenácii stvárnili tento text. Svoje stanovisko dokáže v triede <i>obhajovať</i> aj za pomoci argumentov z textovej analýzy. V diskusii <i>je otvorený</i> aj voči názorom iných účastníkov, dokáže ich <i>analyzovať</i> a kriticky <i>zhodnotiť</i> a zohľadnením týchto názorov <i>doplniť, pozmeniť</i> či <i>zlepšiť</i> svoj doterajší pohľad na dielo/inscenáciu. Dokáže <i>vytvoriť</i> krátky dialóg so znakmi absurdnosti – gagmi, slovnými hračkami, nonsensovou štýlizáciou a alogickými väzbami v syntaxi a vonkajšej kompozícii.

Výkonový vzdelávací štandard – Veľká epická próza – retrospektívny kompozičný postup	
Minimálna úroveň výkonu žiaka	Optimálna úroveň výkonu žiaka
<p>Retrospektívna kompozícia</p> <p>Žiak <i>pozná</i> retrospektívny kompozičný postup, vie ho <i>identifikovať</i> v známom epickom diele a <i>odlíšiť</i> od chronologického usporiadania s klasickou osnovou. Štruktúru týchto dvoch kompozičných usporiadaní <i>vie zobrazíť</i> aj graficky.</p>	<p>Retrospektívna kompozícia</p> <p>Žiak <i>pozná</i> chronologický a retrospektívny kompozičný postup, dokáže <i>vysvetliť</i> rozdiely medzi nimi a <i>dokumentovať</i> ich použitie v akomkoľvek epickom (prozaickom, dramatickom) diele. <i>Vie objasniť</i> koncepčný zmysel retrospektívy a <i>zobrazíť</i> jej usporiadanie grafickou metódou. <i>Rozumie</i> estetickéj funkcii retrospektívy, <i>vie poukázať na jej dôsledky</i> v dramatickosti rozprávania, koncepcii postáv a vo vyústení diela do rozuzlenia (pointy). Aj pri diele s jedinečným kompozičným postupom dokáže <i>zostaviť</i> fabulu a <i>rekonštruovať</i> z nej klasickú osnovu vnútornej kompozície (ak tam taká potencionálne existuje).</p>
<p>Analýza, interpretácia, prezentácia</p> <p>Žiak dokáže <i>podrobiť</i> známe dielo čiastkovej analýze z hľadiska kompozície, štylizácie alebo obsahu a výsledok <i>prezentovať</i> v triede ako spôsob poznania diela. <i>Vie zaujať hodnotiaci postoj</i> na základe subjektívneho čitateľského zážitku a v triede dokáže <i>obhajovať</i> svoj názor aspoň na základe pocitových argumentov. Je však schopný <i>prijímať</i> aj odlišné/kritické mienky iných žiakov v triede a usiluje sa ich <i>akceptovať</i> vo svojom hodnotovom systéme a v sústave vedomostí.</p>	<p>Analýza, interpretácia, prezentácia</p> <p>Žiak dokáže <i>pochopiť</i> dielo na základe všestrannej analýzy (kompozičnej, štylistickej, obsahovej), <i>identifikovať</i> rovinu deja a rovinu významu (ak sa v diele nachádza) a ich vzájomnú spojitosť. Svoj hodnotový systém dokáže <i>konfrontovať</i> s hodnotami a významami obsiahnutými v texte a <i>zaujať</i> kritické alebo sebakritické stanovisko k výsledku tejto kognitívnej operácie. <i>Vie reagovať</i> na otázky a kritické poznámky z triedy, <i>vyhodnotiť</i> ich a <i>uvážovať</i> o nich z hľadiska diela a aj z hľadiska vlastných čitateľských postojov.</p> <p>Hodnoty a významy obsiahnuté v diele dokáže <i>posúdiť</i> aj v sociálno-kultúrnom kontexte doby, v ktorej dielo vzniklo, aj s ohľadom na premeny tohto kontextu uskutočnené počas „života“ diela až po žiakovu súčasnosť.</p>

Kľúčové kompetencie a špeci- fické ciele predmetu	23. <i>tematický celok</i> Vecný obsah/učebná látka	Kľúčové kompetencie a špeci- fické ciele predmetu
<p>Chápanie umeleckého diela ako autorovho modelu sveta. Tvorba prosociálneho hodnoto- vého systému.</p> <p>Schopnosť vcítiť sa do vnútorného života iných ľudí.</p>	<p>3. 7 Súčasná lyrická poézia</p> <p>A) Interpretácia básne a jej individuálne vyjadrenie formou hlasného čítania. —————></p> <p>————> Štylisticko-lexikálna a zvuková analýza textu a vyvodzovanie lyrického posolstva diela a estetického zážitku priamo z textu básne.</p> <p>B) Verbalizácia čitateľského zážitku a hodnotenia básne, realizácia hermeneutického kruhu na základe opakovaného čítania a podnetov z diskusie v triede. <————</p> <p>C) Vyvodenie pojmu populárna pieseň.</p> <p>(Povinní autori a diela: M. Válek: Dotyky (báseň); M. Rúfus – vlastný výber. Odporúčaní autori a diela: P. Bunčák: Prostá reč; J. Stacho: Dvojramenné čisté telo; V. Turčány, J. Urban, D. Hevier – vlastný výber.)</p>	<p>Čítanie s porozumením. Tvorba ústnej výpovede – or- toepia.</p> <p>Interpretácia významu. Tvorba ústnej výpovede, mo- nológ a dialóg, hodnotenie, argumentácia.</p>

Výkonový vzdelávací štandard – Súčasná lyrická poézia	
Minimálna úroveň výkonu žiaka	Optimálna úroveň výkonu žiaka
<p>Čítanie, analýza, interpretácia</p> <p>Žiak vie výrazne a jazykovo správne <i>prečítať</i> akýkoľvek známy básnický text. <i>Chápe</i> zmysel frázovania a usiluje sa ho <i>uplatniť</i> pri hlasnom čítaní. Vo voľnom verši pritom <i>zohľadňuje</i> vnútroveršové a medziveršové prestávky.</p> <p>V známom texte dokáže <i>identifikovať</i> niektoré básnické trópy, zvukové a štylistické figúry, s ohľadom na ne <i>opísať</i> náladu básne, rozpoznať jej význam a <i>vyjadriť</i> svoj názor.</p> <p>V diskusii dokáže aspoň stručne <i>objasniť</i> svoje stanovisko a po jej odznení vie <i>doplniť</i>, <i>rozšíriť</i>, resp. <i>pozmeniť</i> svoje predchádzajúce hodnotenie diela. Ak dostane k dispozícii jednoduchý odborný text, dokáže z neho <i>výbrať</i> niektoré potrebné informácie a <i>zahrnúť</i> ich do svojej sústavy vedomostí a postojov.</p> <p>Vie analyzovať text populárnej piesne z hľadiska obsahu a vyjadriť osobné hodnotiace hľadisko na jej kvalitu.</p>	<p>Čítanie, analýza, interpretácia</p> <p>Žiak vie výrazne a jazykovo správne <i>prečítať</i> text akejkolvek básne a <i>uplatniť</i> pri tom vlastné frázovanie. Svoj spôsob čítania dokáže <i>odôvodniť</i>.</p> <p>Rozumie princípu voľného priraďovania lyrických pasáží v básni, dokáže <i>vystihnúť</i> vnútornú spojitosť v kompozícii básnickej výpovede a svoj názor vie v relatívne ucelenej podobe verbálne <i>prezentovať</i> v diskusii. Vie argumentmi zo zvukovej, lexikálnej, syntaktickej a štylistickej analýzy veršov <i>obhajovať</i> svoje stanovisko, ale zároveň <i>chápe</i> relatívnosť a vysokú subjektívnosť tejto syntézy a hodnotenia.</p> <p>Po diskusii sa dokáže <i>vrátiť</i> k svojmu stanovisku a na základe prijatých informácií <i>rozšíriť</i>, <i>prehĺbiť</i> alebo <i>pozmeniť</i> svoju pôvodnú mienku. V diskusii je uvoľnený, ústretový a <i>rešpektuje</i> názory svojich spolužiakov.</p> <p>Vie z poetologického hľadiska analyzovať a zhodnotiť text akejkolvek populárnej piesne a vysvetliť rytmický a prozodický vzťah textu a melódie.</p>

Kľúčové kompetencie a špeci- fické ciele predmetu	24. tematický celok Vecný obsah/učebná látka	Kľúčové kompetencie a špeci- fické ciele predmetu
	<p>4. 6 Súčasná epická próza – postmoderna</p> <p>A) Učiteľský výklad pojmu <i>postmoderna</i>. Učiteľský výklad pojmov <i>palimpsest</i> a <i>persifláž</i>. Vывodenie pojmu satira ako stylistického javu a žánru. Vytvorenie klasifikácie žánrových foriem epiky.</p> <p>B) Čítanie a interpretácia postmoderného prozaického diela. Identifikácia kompozície diela, výklad deformácie epického času a chronológie.</p> <p>→ Autorská koncepcia postáv a určenie ich úlohy v autorovom myšlien- kovo-estetickom zámere.</p> <p>→ Stylisticko-lexikálna analýza jazyka diela a určenie funkcie jednotlivých jazykových prostriedkov pre myšlienkové posolstvo a es- tetickú pôsobnosť diela. Identifikácia prvkov absurdnosti a nonsensu v sujete. Interpretácia diela.</p> <p>→ Verbalizácia čitateľského zážitku a hodnotenia diela, obhajoba vlastného stanoviska počas jeho analýzy a kritiky v triede.</p> <p>(Odporúčaní autori a diela: D. Tatarka: Démon súhlasu; L. Feldek: Van Stiphout; J. Lenčo: Rozpamätávanie; R. Sloboda: Narcis; M. Mitana: Psie dni; D. Dušek: Kufor na sny; L. Mňačko: Súduh Mníchhausen. M. Kundera: Žart; M. Frisch: Homo faber; J. Fowles: Milenka francúzske- ho poručíka; U. Eco: Meno ruže; A. Carpentier: Stratené kroky; V. Nabo- kov: Smiech v tme.)</p>	<p>Analýza, indukcia, zovšeobec- ňovanie – definícia pojmov.</p> <p>Klasifikácia.</p> <p>Čítanie s porozumením.</p> <p>Funkčná analýza celku.</p> <p>Interpretácia významu.</p> <p>Tvorba ústnej výpovede, mo- nológ a dialóg, hodnotenie, argumentácia.</p>
<p>Chápanie umeleckého diela ako autorovho modelu sveta.</p> <p>→</p>		
<p>Tvorba prosociálneho hodnotového systému.</p> <p>Kritické myslenie.</p> <p>→</p> <p>Identifikácia s vlastnou skupinou, vytváranie pozitívne- ho vzťahu k iným skupinám.</p>		

Výkonový vzdelávací štandard – Súčasná epická próza - <i>postmoderna</i>	
<i>Minimálna úroveň výkonu žiaka</i>	<i>Optimálna úroveň výkonu žiaka</i>
<p>Postmoderná próza</p> <p>Žiak vie <i>reprodukovat'</i> poučenie o podstate postmoderného diela, ktoré nezobrazuje realitu priamočiaro (t. j. so zámerom o presné a správne opísanie skutočnosti).</p> <p>V známom diele sa dokáže aspoň čiastočne <i>orientovať</i>, vie <i>poukázať</i> na autorove experimenty s epickým časom a priestorom.</p>	<p>Postmoderná próza</p> <p>Žiak <i>chápe</i> aspoň základné vymedzenie postmoderného prozaického diela, ktoré nezobrazuje realitu v priamočiarom zmysle. <i>Rozumie</i> imaginatívne prístupu autora k časovému a priestorovým súvislostiam, je schopný <i>pochopiť</i> alebo aspoň <i>vycítiť</i> alegorické prvky v dejovom pláne diela. <i>Pozná</i> (hoci aj bez znalosti terminológie) metódu preberania motívov z diel iných autorov a iných umeleckých období, <i>chápe</i> parafrázovanie ustálených a všeobecne známych spôsobov vyjadrovania predchádzajúcich autorov (médií, vedeckých diel), vie <i>identifikovať</i> v texte prvky štylistického nonsensu, alogickosti, ironickej hyperboly atď.</p> <p>Zároveň prejavuje schopnosť <i>brániť sa</i> sugestívnosti literárneho textu a <i>dokáže</i> alebo sa aspoň <i>usiluje nahliadnuť</i> za exhibície v rovine deja a výrazu a <i>rozpoznať</i> prítomnosť, resp. absenciu významového plánu v diele.</p>

Kľúčové kompetencie a špeci- fické ciele	25. tematický celok Vecný obsah/učebná látka	Kľúčové kompetencie a špeci- fické ciele predmetu
<p>Chápanie umeleckého diela ako autorovho modelu sveta.</p>	<p>4.7 Súčasná epická próza – fantastická a sci-fi prózy Vývodenie pojmov <i>fantastická</i> a <i>sci-fi próza</i> (<i>vedecko-fantastická próza</i>). Čítanie a interpretácia <i>fantastickej a sci-fi prózy</i>. Štylisticko-lexikálna analýza jazyka diela a určenie funkcie Jednotlivých jazykových prostriedkov pre myšlienkové posolstvo a estetickú pôsobnosť diela. Určenie druhu rozprávača. Identifikácia kompozície diela, deformácie epického času a priestoru v rámci diela. Komparácia kompozície ľudovej rozprávky, mýtu, starovekého eposu a fantastickej literatúry. Využívanie jazykových a kompozičných prostriedkov charakteristických pre rozprávku, staroveký epos a stredovekú literatúru. Autorská koncepcia postáv a určenie ich úlohy v autorovom myšlienkovom- estetickom zámere. Komparácia koncepcie postáv a deja fantasy literatúry s koncepciou postáv a deja v starovekom epose, v stredovekej literatúre (motív stredovekého hrdinu v rytierskych románoch, motív hrdinu bojujúceho s nadprirodzenými bytosťami a pod.). Fantastický cestopis ako predchodca sci-fi literatúry. Utopistické a globalistické ten- dencie sci-fi literatúry – výklad učiteľa. Moderné technológie v sci-fi literatúre. Sci-fi a fantastická literatúra v počítačových hrách.</p>	<p>Analýza, indukcia, zovšeobec- ňovanie – definícia pojmov.</p> <p>—</p> <p>Funkčná analýza celku.</p> <p>—</p> <p>Štruktúrálna analýza.</p>
<p>Tvorba prosociálneho hodnotového systému. Rozvoj kritického myslenia. Tvorba, získavanie a systemizá- cia relevantných informácií.</p>	<p>Verbalizácia čitateľského zážitku a hodnotenia diela, obhajoba Vlastného stanoviska počas jeho analýzy a kritiky v triede. Napísanie fantastickej poviedky s využitím prvkov ľudovej rozprávky. Napísanie sci-fi poviedky. (Odporiutí autori a diela: J. Verne: Cesta na Mesiac; K. Čapek: Krakatit; O. Neff: Tma; A. Sapkowski: Zaklínač; F. Herbert: Duna; J. R. R. Tolkien: Pán prsteňov; S. Lem: Solaris; J. Rowlingová: Harry Potter; Douglas Adams: Stopárov sprievodca po galaxii; A. C. Clark: 2001: Vesmírna odysea.</p>	<p>Tvorba ústnej výpovede, mo- nológ a dialóg, hodnotenie, argumentácia. Tvorivosť – špecifický transfer.</p>

Výkonový vzdelávací štandard – Súčasná epická próza – <i>fantasy, sci-fi</i>	
Minimálna úroveň výkonu žiaka	Optimálna úroveň výkonu žiaka
<p>Žiak vie <i>charakterizovať</i> sci-fi a fantastickú prózu.</p> <p>V známom diele <i>dokáže určiť</i> jeho myšlienkové zameranie.</p> <p>V známom diele vie určiť kompozičné a štylistické prostriedky prevzaté z ľudovej rozprávky.</p> <p>Vie určiť postavy prevzaté z ľudovej rozprávky.</p>	<p>Žiak vie vysvetliť pojmy sci-fi a fantastická literatúra a vie vyslítnúť rozdiely medzi nimi.</p> <p>Vie <i>vysvetliť</i> autorovu myšlienkovú a estetickú koncepciu diela a pri jej výklade <i>zohľadňuje</i> výsledky jeho štylistickej analýzy.</p> <p>Vie určiť deformácie epického času a priestoru v sci-fi a fantastickú prózu.</p> <p><i>Chápe</i> fantastickú literatúru ako kompozičnú aplikáciu ľudovej rozprávky, starovekého eposu alebo stredovekej literatúry a vie to dokumentovať výsledkami analýzy.</p> <p>Vie <i>porovnať</i> a <i>posúdiť</i> koncepciu postáv ľudovej rozprávky, mýtu, starovekého eposu a stredovekej literatúry s postavami fantastickú literatúry.</p> <p>Vie napísať fantastickú poviedku s využitím prvkov ľudovej rozprávky a sci-fi poviedku.</p>
<p><u>Analýza, interpretácia, prezentácia</u></p> <p>Žiak dokáže <i>podrobiť</i> známe dielo čiastkovej analýze z hľadiska kompozície, štylizácie alebo obsahu a výsledkom <i>prezentovať</i> v triede ako spôsob poznania diela. Vie <i>zaujať hodnotiaci postoj</i> na základe subjektívneho čitateľského zážitku a v triede dokáže <i>obhajovať</i> svoj názor aspoň na základe pocitových argumentov. Je však schopný <i>prijímať</i> aj odlišné/kritické názory iných žiakov v triede a usiluje sa ich <i>akceptovať</i> vo svojom hodnotovom systéme a v sústave vedomostí.</p>	<p><u>Analýza, interpretácia, prezentácia</u></p> <p>Žiak dokáže <i>pochopiť</i> dielo na základe všestrannej analýzy (kompozičnej, štylistickej, obsahovej), <i>identifikovať</i> rovinu deja a rovinu významu (ak sa v diele nachádza) a ich vzájomnú spojitost'. Svoj hodnotový systém dokáže <i>konfrontovať</i> s hodnotami a významami obsiahnutými v texte a <i>zaujať</i> kritické alebo sebakritické stanovisko k výsledku tejto kognitívnej operácie. Vie <i>rea-govať</i> na otázky a kritické poznámky z triedy, <i>vyhodnotiť</i> ich a <i>uvážovať</i> o nich z hľadiska diela a aj z hľadiska vlastných čitateľských postojov. Hodnoty a významy obsiahnuté v diele dokáže <i>posúdiť</i> aj v sociálno-kultúrnym kontexte doby, v ktorej dielo vzniklo, aj s ohľadom na premeny tohto kontextu uskutočnené počas „života“ diela až po žiakovú súčasnosť.</p>

Kľúčové kompetencie a špecifické ciele predmetu	26. tematický celok Venný obsah/učebná látka	Kľúčové kompetencie a špecifické ciele predmetu
	<p>4. 8 <u>Súčasná epická próza – detektívny román</u> Vyvodenie pojmu detektívny román. Čítanie a interpretácia detektívnych románov. Identifikácia špecifickej kompozície románu s tajomstvom a vplyvu sociálneho a psychologického románu na detektívku: motivácia zločinu a motivácia boja proti nemu. Určenie druhu rozprávača.</p> <p>→ Identifikácia druhého, významového plánu v detektívke, posúdenie problému etiky v tejto žánrovej forme románu. → Štylisticko-lexikálna analýza jazyka diela a určenie funkcie → Jednotlivých jazykových prostriedkov pre myšlienkové posolstvo a estetickú pôsobivosť diela.</p> <p>→ Verbalizácia čitateľského zážitku a hodnotenia diela, jeho obhajoba, resp. analýza a kritika v triede.</p> <p>(Odporúčaní autori a diela: R. Chandler: Dáma v jazere; D. Hammet: Sklený kľúč; J. Upfield: Zánik jazera; V. Astafiov: Smutná detektívka.)</p>	<p>← Čítanie s porozumením.</p> <p>← Štruktúrálna analýza.</p> <p>Interpretácia významu.</p> <p>Funkčná analýza celku.</p> <p>→ Tvorba ústnej výpovede, monológ a dialóg, hodnotenie, argumentácia.</p>
<p>Chápanie umeleckého diela ako autorovho modelu sveta.</p> <p>→</p> <p>Tvorba prosociálneho hodnotového systému. Rozvoj kritického myslenia. Tvorba, získavanie a systemizácia relevantných informácií.</p>		

Výkonový vzdelávací štandard – Súčasná veľká epická próza – detektívny román	
Minimálna úroveň výkonu žiaka	Optimálna úroveň výkonu žiaka
<p>Detektívny román</p> <p>Žiak vie <i>charakterizovať</i> detektívny román ako literárny žáner s tajomstvom a v známom diele je schopný <i>identifikovať</i> vnútrokompozíciu osnovu. Dokáže z nej <i>extrahovať</i> zápletku a rozuzlenie a ich kľúčový význam v príbehu.</p> <p>V známom diele <i>dokáže určiť</i> jeho myšlienkové zameranie a <i>vysvetliť</i> autorov postoj k dramatickým stránkam života spoločnosti zobrazeným v diele.</p>	<p>Detektívny román</p> <p>Žiak <i>chápe</i> detektívny román ako kompozičnú aplikáciu románu s tajomstvom. V akomkoľvek diele vie <i>identifikovať</i> vnútornú osnovu a <i>vysvetliť</i> špecifickú funkciu zápletky a rozuzlenia.</p> <p>V umelecky hodnotnej detektívke <i>dokáže určiť</i> významovú rovinu diela. Vie <i>vysvetliť</i> autorovu myšlienkovú a estetickú koncepciu diela a pri jej výklade <i>zohľadňuje</i> výsledky stylistickej analýzy jazyka. Vie <i>posúdiť</i> ako autor umelecky individualizoval žánrovo štandardizovanú postavu Veľkého detektíva, vybudoval jej vnútorný ľudský profil a zapojiť túto postavu do sociálneho kontextu.</p> <p>V rámci interpretácie detektívneho románu žiak dokáže <i>uvážiť</i> zložité etické súvislosti príbehu, <i>nazerať naň</i> ako na súbor hraničných životných situácií. Pri ich hodnotení sa dokáže <i>vyhnúť</i> tak ľacnému moralizovaniu, ako aj povrchnej ľahostajnosti.</p>

Kľúčové kompetencie a špecifické ciele predmetu	27. tematický celok Vecný obsah/učebná látka <u>7. 1 Všeobecné otázky literatúry</u>	Kľúčové kompetencie a špecifické ciele predmetu
<p>Vytvorenie kognitívnej predstavy o estetickíej funkcii umenia a estetickom zážitku. →</p> <p>Chápanie umeleckej literatúry ako druhu umenia. →</p> <p>Vytvorenie ucelenej predstavy o pojmovom systéme literatúra.</p>	<p><u>7. 1 Všeobecné otázky literatúry</u></p> <p>Vyvodenie pojmu text. Učiteľský výklad pojmu literatúra, <i>vecná literatúra</i>, <i>odborná</i> a <i>populárno-náučná literatúra</i>.</p> <p>Vyvodenie pojmu umelecká literatúra na základe zohľadnenia jej estetickej a poznávacej funkcie.</p> <p>Zavedenie pojmu <i>estetický zážitok</i> (učiteľský výklad/vyvodenie žiakmi). Literatúra a umenie.</p> <p>Systemizácia pojmov poézia a próza, ich definícia z hľadiska rytmickej organizácie reči.</p> <p>Zaradenie pojmov fantastická a vedecko-fantastická literatúra (<i>sci-fi</i>) do pojmového systému literatúra.</p> <p>Učiteľský výklad podstaty literatúry faktu. Učiteľská informácia o pomoch <i>ústne texty</i> (<i>ústne šírená slovesnosť</i>) a <i>písané texty</i>.</p>	<p>← Tvorba definícií odborných názvov.</p> <p>← Tvorba jednoduchých vzťahových modelov.</p> <p>← Klasifikácia a systemizácia javov.</p> <p>← Tvorba ústnej výpovede, monológ a dialóg, obhajoba vlastného stanoviska, argumentácia.</p>

Výkonový vzdelávací štandard – Všeobecné otázky literatúry	
Minimálna úroveň výkonu žiaka	Optimálna úroveň výkonu žiaka
<p>Žiak rozumie definíciám, ktoré sa vytvorili počas vyučovania, vie ich zopakovať a vysvetliť ich zmysel.</p> <p>Pozná klasifikáciu literárnych javov, ktoré sa preberali na vyučovaní, chápe zmysel horizontálneho a vertikálneho triedenia literárnych javov, resp. literárnovedným termínov.</p> <p>Vie vymedziť podstatu umeleckého literárneho diela na základe jeho poznávacej a estetickkej funkcie a dokáže tieto termíny použiť pri reprodukciu analýzy a interpretácie diel, ktoré sa preberali počas vyučovania.</p>	<p>Žiak na základe analýzy konkrétnych literárnych javov pohotovo vytvára vecne a jazykovo správne definície literárnych pojmov a dokáže ich kriticky porovnať s vedeckými definíciami uvedenými v učebnici alebo dostupnej odbornej literatúre.</p> <p>Vie kriticky posúdiť návrhy definícií svojich spolužiakov a poukázať na ich prednosti a nedostatky, resp. navrhnúť úpravy v texte.</p> <p>Chápe zásady klasifikácie pojmov a vie zaradiť literárny jav do tried na základe určených spoločných, resp. rozdielnych vlastností. Tieto vedomosti vie využiť pri ktoromkoľvek literárnom jave, ktorý sa vytvoril na vyučovaní.</p> <p>Chápe estetický zmysel umenia a umeleckej literatúry a vie charakterizovať podstatu estetického zážitku. Rozumie estetickkej a poznávacej funkcii umeleckého diela a vie tieto pojmy uplatniť pri interpretácii akéhokoľvek primeraného literárneho diela.</p>

28. tematický celok

7. Dejiny literatúry

7. 1 *Grécka antická literatúra*

Grécka epická poézia, sformovanie homérskeho **eposu**. Kanonizovaná postava hrdinu-bojovníka. Sila osudu (predurčenosť) ako hlavný kompozičný princíp výstavby sujetu.

Grécke divadlo. Grécka tragédia. Sofokles, Euripides.

7. 2 *Rímska antická literatúra*

Rímsky klasický epos, jeho vonkajšia kompozičná štruktúra. Vergilius a jeho Aeneis.

Rímska ľúbostná a reflexívna lyrika: Ovidius, Horatius.

7. 3 *Kresťanská a rytierska literatúra*

Rytierska epika, koncepcia postavy bojovníka v službách cirkvi a kráľa.

Duchovná lyrika ako prejav kresťanský motivovanej reflexie. Sv. František, jeho piesne a modlitby.

Kresťanská epická próza, **legenda** o svätcovi ako náboženský, historický a umelecký žáner. Veľkomoravské legendy o sv. Konštantínovi a sv. Metodovi. Staroslovienčina – prvý kultúrny jazyk Slovanov na Veľkej Morave, Balkáne a v Rusku.

7. 4 *Renesancia*

Renesancia – zjednotenie humanistického myslenia a antickej tradície. Rozvoj renesančnej ľúbostnej lyriky. Petrarca a rozvinutie umenia sonetu. Danteho kresťansko-renesančný epos Božská komédia.

Alžbetínske divadlo, prínos W. Shakespeara do dramatickej literatúry.

7. 5 *Barok*

Umelecká literatúra v období rozpadu jednotnej kresťanskej cirkvi. Duchovný epos s biblickými motívmi – J. Milton: Stratený raj. Aristokratická literatúra, rozmach spoločenského a pastorálneho románu. M. de la Fayetteová: Kňažná de Clèves.

Básnická tvorba v tzv. kultúrnej slovenčine – H. Gavlovič, jeho moralizátorská epicko-lyrická skladba Valaská škola mravův stodola.

7. 6 *Klasicizmus*

Odraz osvietenického spôsobu myslenia v klasicistickej literatúre. Hľadanie ideálu večnej a dokonalej krásy, inšpirácia antikou. Význam miery, pravidelnosti a zákonitosti vo výstavbe umeleckého diela.

Aristokratická tragédia a dráma ako stelesnenie „vysokej“ literatúry. Kanonizácia vznešeného a ďalších aristokratických cností. Corneillov Cid – súboj diváckej popularity so strážcami estetických kánonov klasicizmu. Komédia ako „nízka“ literatúra pre meštianstvo a prostý ľud: C. Goldoni a J. P. Molière. Zakladateľ slovenskej veselohry J. Chalupka.

Vznešená epika a lyrika v klasicizme: G. R. Deržavin a jeho ódy.

Osvietenická koncepcia štátu a jej využitie v anglickej alegorickej satire: J. Swift: Gulliverove cesty.

Víťazstvo racionalizmu, cieľavedomosti a kresťanskej mravnosti nad osamelosťou a divou prírodou u D. Defoa: Robison Crusoe.

Cestopis Jozefa I. Bajzu René mláďenca príhodi a skúseností, prvý slovenský pokus o román. Národnobuditeľské eposy J. Hollého, revitalizácia antického epického dedičstva a prozódie. J. Kollár: Slávy dcera, posledný pokus o udržanie češtiny ako literárneho jazyka na Slovensku.

7. 7 *Romantizmus*

Romantizmus ako výraz zmenenej filozofie človeka a života: vyzdvihnutie spontánnosti, citovosti a mravných zásad. Individualizácia človeka ako prejav neohraničenosti jeho prirodzenej slobody. Idealizácia a monumentalizácia postáv v ich boji so sebou samými, so spoločnosťou, osudom i Bohom. Protiklad ideálneho a démonického. Byron, jeho démonizmus a titanizmus. Vývin V. Huga od romantickej vášnivosti a páťosu (Hernani) k mravnému imperatívu (Bedári, Deväťdesiattri). Príspevok J. W. Goetheho k formovaniu romantickej literatúry (Utrpenie mladého Werthera, Faust). Umelecký obraz vnútornej rozpoltenosti ruského aristokratického hrdinu (A. S. Puškin, M. J. Lermontov, I. S. Turgenev). Dramatický boj Poliakov za osobnú a národnú slobodu u A. Mickiewicza. Máj K. H. Máchu ako naplnenie romantického kánonu o prírode a vášňach. Dramatická tvorba F. Schillera.

Význam Štúrovej školy pre rozvoj jazyka, literatúry, vedy a politiky na Slovensku. Básnici-štúrovci. J. Kalinčiak a J. M. Hurban – tvorcovia historickej i súčasnej umeleckej prózy.

7. 8 *Realizmus*

Prínos pozitivizmu a demokratizmu k novému chápaniu prírody a spoločnosti. Realizmus ako vyvrcholenie, a tým aj vyčerpanie možností mimetického princípu umeleckého stvárnenia skutočnosti. Vnútorný rozpor v stvárňovaní tzv. životnej pravdy v umení a literatúre. Razantný vpád

poznatkov prírodovedy (naturalizmus), psychológie a sociológie do literatúry. Nárast napätia medzi poznávacou a estetickou funkciou umenia a literatúry v období realizmu.

L. N. Tolstoj, tvorca prototypu sociálneho románu. Mravný imperatív a svedomie v obraze psychicky nevyrovnaných ľudí v Dostojevského dielach Zločin a trest, Idiot, Diablolom posadnutí. Balzacov svet ľudí posadnutých peniazmi a spoločenskou prestížou: Plukovník Chabert, Eugénia Grandetová. Prekonávanie sociálnych nerovností sebestvom a aroganciou – G. de Maupasant: Miláčik, A. Kielland: Jakub, K. Mikszáth: Prípad mladého Noszthyho s Mariou Tóthovou. Kombinácia biologického a sociálneho determinizmu ako zdroj ľudskej tragédie – E. Zola: Nana, J. London: Martin Eden. Škandinávská dráma: H. Ibsen, A. Strindberg.

S. H. Vajanský a jeho spolupracovníci: presadenie realizmu v slovenskej poézii (P. O. Hviezdoslav) a próze (M. Kukučín, Timrava, J. G. Tajovský, T. Vansová). Tajovského podiel na modernizácii sociálno-psychologickej drámy na Slovensku.

7. 9 *Moderna a avantgarda*

Ústup *mimetického princípu* zobrazenia a klasickej narácie (rozprávania) v umeleckej literatúre. Poézia **impresionizmu** a **symbolizmu**, totálny útlm epickej poézie – P. Verlaine, A. Rimbaud, G. Appolinaire, P. Valéry, O. Březina, E. Ady, A. Blok, S. Jesenin. Objav čistej lyriky, sformovanie zásad avantgardnej prózy a drámy. Vplyv freudizmu na poéziu (**surrealizmus**, absolútna lyrika – Ch. Morgenstern, V. Chlebnikov) a *experimentálnu prózu* (rozprávač ako realizátor prúdu vedomia, uplatnenie polysémantického a simultánneho rozprávania vo veľkej epike) J. Joyce: Portrét mladého umelca, W. Faulkner: Absolon, Absolon!, J. C. Hronský: Pisár Gráč.

Udomáčnenie moderny prostredníctvom poézie I. Kraska a V. Roya. Nástup poézie so znakmi expresionizmu. Sformovanie skupiny surrealistov.

Pretrvávajúce realistické romány a jeho úsilie o zachytenie totálneho obrazu spoločnosti a človeka (generačné romány, román-rieka atď.) Modernizácia realistického románu v dielach naturalistov a expresionistov. Impresionistické a **expresionistické** prvky v próze: R. Musil: Zmätky chovancov Tórlissa, F. Werfel: Verdi, Pieseň o Bernadette, A. P. Čechov: Dom s mezanínom, I. Bunin: Miľova Láska, R. Radiquet: Diabol v tele, Alain-Fournier: Veľký Meaulnes, K. Hamsun: Viktória, V. Mrštík: Rozprávka mája, F. Šrámek: Strieborný víťaz.

Vrcholné zjavy *ruralizmu* poľského (W. Reymont: Sedliaci), francúzskeho (H. Bosco: Teotimov majer), flámskeho (E. Claes: Herman Coene). Vrchársky **naturizmus** v Nórsku (T. Gulbransen: Večne spievajú lesy), Fínsku (Linnankoski: Pieseň o červenom kvete) a v Čechách (K. Klossmann: V raji šumavskom). J. Conrad – básnik mora (Mladosť, Lagúna). Psychologická dráma a secesná veselohra: A. P. Čechov, O. Wilde. Avantgardná dráma: E. O'Neill: Túžba pod brestmi.

Veľký úspech vrchárskeho naturizmu na Slovensku: M. Urban, Ľ. Ondrejov, D. Chrobák, M. Figuli, F. Švantner. Modernizácia slovenskej drámy (I. Stodola, J. Barč-Ivan).

7. 10 Povojnové obnovenie naratívnej a intencionálnej prózy

Revitalizácia spoločenskej funkcie umenia a literatúry ako dôsledok vojnovnej tragédie ľudstva a obnovenia pocitu kolektívnej zodpovednosti ľudí za svoje osudy. Nekonečná rozmanitosť výpovedí o vojne a správaní sa ľudí v jej priebehu: N. Monssarat: Kurté more; V. Nekrasov: V stalingradských zákopoch; V. Tendriakov: Stretnutie s Nefertiti; V. Lipatov: Ešte pred vojnou; E. M. Remarque: Čas žitia, čas umierania, Iskra života; W. Saroyan: Ľudská komédia; E. Lambert: Veteráni; J. Škvorecký: Zbabelci.

Slepá ulička socialistického realizmu: pokus o zlúčenie realizmu a idealizmu v umení totalitnej spoločnosti. Umenie a literatúra ako nástroje štátnej politiky. Angažovaná literatúra v boji s totalitnými režimami: G. Orwell: 1984; A. Solženecyn: V prvom kruhu; J. Škvorecký: Tankový prápor. Socialistická poézia a budovateľský román: D. Tatarka, V. Mináč, F. Hečko, P. Karvaš.

Literárny existencializmus – intencionálna transformácia filozofického chápania prózy a drámy: J.-P. Sartre: Múr, Vázni z Altony; F. Saganová: Máte radi Brahmisa?; A. Moravia: Opovrhnutie.

Povojnový psychologický a sociálny realizmus v úsilí o prekonanie následkov vojnovnej traumy európskej a americkej spoločnosti. Súboj povojnovej skepsy s novými nádejami: W. Heinrich: Druhá garnitúra božia; T. Capote: Raňajky u Tiffanyho; J. Braine: Miesto hore; J. Wain: Zima v horách; L. Vaculík: Sekera; J. Aldridge: Lovec; T. Williams: Mačka na horúcej plechovej streche.

Pokus o vzburu vnútri socialistického realizmu na Slovensku (A. Bednár: Hodiny a minúty, reportáže a romány L. Mňačku, D. Tatarka: Démon súhlasu).

Vplyv militantného anarchizmu, globalizmu a mediálnej manipulácie spoločnosti, najmä mládeže, na umenie a literatúru od polovice 50. rokov; od „rebelov bez príčiny“ k sfomovaniu revoltujúcej mládeže ako relatívne vyčlenenej spoločenskej skupiny s vlastnou subkultúrou: hnutie červených gárd, hippies, beatnictvo v 60. – 70. rokoch a jeho priemet do literatúry: J. D. Salinger: Kto chytá v žite; J. Keruac: Na ceste.

Odpatetizovaný pohľad na mladú generáciu na Slovensku: J. Blažková: Nylonový mesiac, poviedky a novely; Ľ. Feldek: Van Stiphout.

Postupný vznik postmodernity. Snaha o nivelizáciu a relativizáciu tradičných spoločenských hodnôt, dekompozícia literárnej výpovede o svete:

J. Fowler: Milenka francúzskeho poručíka; M. Frisch: Homo fáber; J. Farrell: Nepokoje; M. Kundera: Žart; U. Eco: Meno ruže. Absurdná próza a dráma: S. Beckett: Čakanie na Godota.

Nástup literatúry zábavy, hravosti a nonsensu; programové odmietanie umeleckej literatúry ako užitočného nástroja spoločenskej autoregulácie a uchovávanía tradičných kultúrnych hodnôt: J. M. Simmel: Láska sú len písmená; J. Heller: Hlava XXII; E. Jelineková: Klavíristika, V. Nabokov: Lolita.

7. 11 Absurdná dráma proti totalitnému režimu

V. Havel, M. Lasica a J. Satinský, S. Štepka